

УДК [94 (477) + 94 (438)] “1918/1919”

Микола Литвин

УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКА ВІЙНА 1918–1919 РОКІВ ЯК КОНФЛІКТ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ

У статті реконструйовано образ українсько-польської війни 1918–1919 рр. в суспільній свідомості українців і поляків.

Ключові слова: українсько-польська війна 1918–1919 рр., історична пам'ять, суспільна свідомість, цвинтарі.

Актуальність проблеми. Минуле цікавить людей тому, що допомагає усвідомити себе, родину, народ у часі і просторі. Власне “пригадування” історії може їх об'єднувати або роз'єднувати. Отже, історична пам'ять невід'ємний чинник формування ідентичностей – від локальних до національних. Особливо рельєфно це спостерігається на прикордонних поліетнічних територіях.

На головній цвинтарній алеї містечка Винники під Львовом ще з 20-х років стоять поруч два пам'ятника супротивникам – полякам і українцям, які восени 1918 р. репрезентували “два патріотизми”. Одні воювали і загинули за відроджену Польщу по Збруч, інші – за українську державу по Сян. Західно-Українська Народна Республіка тоді не встояла під тиском польської зброї, яку підтримала Антанта. Однак невдовзі по всій Галичині з'явилися меморіали польським легіоністам і воякам Української Галицької Армії (Львів, Тернопіль, Бережани, Золочів, Станиславів, Рогатин та ін.). І символічно, що і у Львові, і в підльвівських Винниках ці меморіали розташовані поруч, оскільки війна 1918–1919 рр. ділила не лише народи, але й сім'ї – Шептицьких у Львові, письменниці і педагога Уляни Кравченко у Перемишлі. Власне ці поховання є заклик до прийдешніх поколінь бути толерантнішими до сусіда і виваженішим у виборі засобів боротьби. На щастя, нині політики і науковці обох країн уже не дискутують про повоєнні кордони, а лише про уроки українсько-польського протистояння після Першої світової війни.

Хроніка вказаної війни непогано реконструйована в українській та польській історіографії [17; 5]. Опубліковано й матеріали дискусій щодо відновлення тогочасних польських військових поховань [4; 9]. Позатим потребує нових узагальнень функціонування вказаної трагедії в історичній пам'яті обох народів, що й стало метою написання вказаної статті.

Зрозуміло, що реалізація державотворчих планів галицьких українців в ході і після закінчення Першої світової війни суперечила польським політичним планам. Тому думки галицьких поляків щодо українського “замаху” були, як правило, критичними. Відразу після переможного Першолистопадового повстання українців у Львові та більшості повітів краю “Кур'єр Львівський” (“Kurier Lwowski”) 3 листопада 1918 р. відзначив, що поляки і українці мають полюбовно вирішити нову суперечку, яка може привести до втрати спільного майбутнього і перетворити край на котел конфліктів “на зразок Балкан” [6]. Дослідники відзначають, що такий образ українця впливав із панівного уявлення про українців як лише одну з етнографічних груп польського народу, а також їх можливе спільне буття у Другій Речі Посполитій [15, с. 265]. Не секрет, що найбільше дискредитували український національно-визвольний рух польські ендеки на чолі з Романом Дмовським, які не сприймали українців як націю, толеруючи етнічний регіоналізм, зокрема гуцулів і лемків.

Особливо популярною була думка поляків (а серед них одного з організаторів польської “оборони” Львова у листопаді 1918 р. Чеслава Мончинського) про український рух, український “замах” 1918 р. як австрійську інтригу. Насправді австрійський намісник Галичини Кароль фон Гуйн, згідно з чинним законодавством, передав через найстарішого

українського посла Галицького сейму і Віденського парламенту Юліана Романчука владу Українській Національній Раді – тимчасовому парламенту Західно-Української Народної Республіки. Як відомо, польський політиком домагався від австрійців офіційної передачі влади до Польської ліквідаційної комісії (З. Ласоцький, А. Скарбек), а згодом генерального комісара для всієї Галичини князя Вітольда Чарторийського, однак цього не сталося [17, с. 36–37; 3].

На жаль, польська публіцистика у 1918–1919 рр. продовжувала експлуатувати образ українця – “кровожерливого гайдамаки”, який виводила з повстань XVI–XVIII ст. Позатим тогочасна польська преса намагалася не бачити трагедії львівських євреїв 22 листопада 1918 р. (загинуло 78 осіб), до якої як стверджує більшість очевидців, були причетні польські вояки [14, с. 25–26]. Вказана подія маргіналізується або замовчується і в сучасних польських публікаціях. Зважаючи на польську сучасну наукову і суспільну думку, українські дослідники в останні роки теж намагаються не фаворизувати тогочасну трагедію тисяч львівських євреїв.

До речі, польська публіцистика міжвоєнного періоду нерідко ділила галицьких українців на аполітичних “русинів” (“руських хлопів”), які лояльні до Польщі й цікавляться лише господаркою, і “українців”, насамперед інтелігентів, які з егоїстичних інтересів збурюють народ проти законної влади. Тому в тогочасній польській свідомості слово “українець” асоціювалося з політичним і територіальним сепаратизмом, що давало підстави для влади посилювати асимілізаційну політику, а відтак загострювати польсько-українське протистояння [18, с. 127–128].

Український сепаратизм, на думку окремих польських діячів, інспірували також німецькі і радянські політики, які прагнули з допомогою українських праворадикалів (спершу УВО, а згодом ОУН) розхитати відроджену 1918 р. Польську державу, на землі якої претендували західні і східні держави-сусіди.

Що ж до зовнішніх орієнтацій уряду ЗУНР, то він хоча й створив 15 дипломатичних місій, однак так і не сформував чіткої концепції своєї зовнішньої політики. У жовтні–листопаді 1918 р. галицькі провідники прагнули міжнародного визнання незалежності ЗУНР, у грудні 1918 – вересні 1919 рр. було бажання виступати на міжнародній арені єдиною соборною УНР. Паралельно, наприкінці травня – у червні 1919 р., галичани почали обговорювати плани можливого союзу з Чехословацькою республікою на конфедеративних чи федеративних умовах. У жовтні–грудні 1919 р., коли соборні (конфедеративні) зв’язки з проводом УНР різко послабилися, провідники ЗУНР шукали порозуміння небільшовицької Росії, а охоплена тифом Галицька армія навіть перейшла в стан Добрармії А. Денікіна. На початку 1920 р., як і попередні місяці, робилися спроби порозумітися з керівниками УСРР, із залишків галицьких бригад навіть створили Червону Українську Галицьку армію. А вже з другої половини 1920 р., після укладення союзу Петлюри з Пілсудським, взято курс на відновлення незалежної Галицької республіки, так званої “Швейцарії Сходу”. Її статус регламентував документ конституційного характеру “Устрій державний Західно-Української Народної Республіки (Галицької республіки)” від 12 квітня 1921 р. Галицькі експерти вважали, що республіка зможе функціонувати, маючи чималий ресурс нафти, лісу, солі, розвинену індустрію цукроварень, гуралень і броварень, унікальні транспортні шляхи через Карпати, працююче населення. Ідеї відродження Галицької республіки пропагувалися неофіційними галицькими представниками на конференціях у Спа (липень 1920 р.), Ризи (вересень 1920 – березень 1921 рр.), Генуї (квітень 1922 р.). До речі, власне у Генуї відбулася неофіційна зустріч Є. Петрушевича з головою Раднаркому УСРР Х. Раковським, у ході якої сторони відмовилися від взаємних докорів і образ [16]. Можливо, ця зустріч і прилучила його на деякий час до ідей радянофільства Є. Петрушевича. У цей час активно працювали радянські дипломати у Відні, Празі, Варшаві та Берліні, зокрема М. Калюжний, Ю. Коцюбинський, М. Левицький, В. Ауссен та інші, які прагнули відсікти еміграційний уряд ЗУНР від Української військової організації, що намагалася стати лідером праворадикального табору національно-визвольного руху в Західній Україні. Це породило

зневіру в українському соціумі і появу низки конформістських партій – Партії українського народного єднання (1922), Українського народного союзу (1926), Української народної партії В. Оскілка (1923) та ін.

Що ж до Антанти, то вона цілком логічно в антибільшовицькій боротьбі зробила ставку на сильнішого – національно сконсолідовану Польщу, війська якої за підтримки залишків Армії УНР влітку 1920 р. зупинили під Львовом і Замостям наступ Першої кінної армії С. Будьонного в Європу. Надмірні сподівання проводу ЗУНР на Антанту і загалом міжнародні чинники, згодом УСРР у розв'язанні галицького питання виявилися примарними, а відтак не сприяли консолідації політичних сил краю, як, зрештою, всієї України. До речі, автор цих рядків неодноразово чув на Гуцульщині коломийки, в яких критикувалася зрада західних країн української справи.

Пропагувалася серед поляків і думка про державотворчу неспроможність українців, відсутність серед них кваліфікованих адміністраторів і управлінців. Про це, зокрема, писав львівський архієпископ латинського обряду Юзеф Більчевський митрополиту Андрею Шептицькому [11]. Насправді ж більшість із двохсот членів Української Національної Ради становили правники, кооператори, педагоги, духовні особи, тобто люди інтелектуальної праці. На чолі цього вищого законодавчого органу стояв досвідчений адвокат і голова Української парламентської репрезентації у Відні, державно-політичний діяч Євген Петрушевич. Уряди ЗУНР у Львові, Тернополі, Станиславові, а згодом Відні очолювали не менш досвідчені правники, політики і фінансово-господарські діячі Кость Левицький і Сидір Голубович [13].

На відміну від давніших публікацій сучасні польські (Міхал Клімецький) і українські (Микола Литвин, Олег Павлишин) автори намагаються зауважувати тогочасні репресивні дії не лише супротивника, але й “своїх”. Йдеться про інтернування українських та польських політиків і членів їхніх сімей, священнослужителів Римо-католицької та Греко-католицької церков, обстріли супротивників будівель церков, костелів і синагог, взаєморуйнування пам'ятників і бюстів діячам історії та культури (Тарасу Шевченку у підльвівських селах, Адаму Міцкевичу в Станиславові, Яну Собеському в Жовкві та ін.).

Як відомо, падіння комуністичних режимів у Польщі та СРСР активізувало суспільство, а відтак науковців до розкриття героїко-патріотичних сторінок історії обох народів, зокрема періоду відновлення національних державностей в 1917–1918 рр. Відтак особливо емоційну дискусію викликала на початку 90-х років ідея польської громадськості і влади відновити Цвинтар орлят у Львові (сплюндрований танками і бульдозерами у серпні 1971 р.), на якому, як зауважило чимало українських радикально налаштованих політиків, були поховані “окупанти Львова”. Насправді ж, поряд з воюючими Українсько-польської війни там поховано й союзників української державності – воюючих антибільшовицької війни 1920 р. і бійців АК, які воювали проти гітлерівського і сталінського тоталітарних режимів (майже 2,9 тис. осіб). Однак широка українська громадськість про це фактично не знала і про це її довелося інформувати.

Вину за затягування в справі відкриття цвинтаря в Польщі часто покладали на Президента України Л. Кучму. Натомість лідер Польщі А. Кваснєвський позитивно оцінював позицію Кучми в справі Меморіалу, проте звертав увагу на ситуацію в Україні: “Там говорять про УПА як про армію, котра воювала за незалежність України. Це залягло в їх свідомості так глибоко, що дискусія з цього питання є надзвичайно важкою. І це має вплив на питання цвинтаря” [8]. Іншою проблемою для налагодження діалогу з Польщею А. Кваснєвський вважав низький рівень історичної свідомості українців. У радянські часи відкрив людини від історії був, на думку Кваснєвського, одним із елементів формування свідомості т. зв. “homo sovieticus”. Тому дискусія про поєднання, про відновлення історичної правди мала б розпочатися з історичної освіти: “Це не стосується дітей, а лише політиків... Справа цвинтаря є складною, навіть для українських демократів... Вони є безпорадними, бо їх не розуміє власний електорат. В зв'язку з цим ходять доколя, змінюють позицію, обіцяють – і не виконують обіцянок” [8]. Тому польський Президент завжди публічно

заявляв, що полякам слід в українських питаннях виявляти велике терпіння, розуміння, а часом і великодушність.

Водночас дискусії в польській пресі показали певну відмінність думок польського соціуму. У найскладнішій ситуації, як видається, опинилися прихильники польсько-українського порозуміння. У “Газеті виборчій” і “Жечіпосполітій” (“Rzeczpospolita”) публікувалися статті і коментарі, автори яких намагалися пояснити польській громадськості складну суспільно-політичну ситуацію в Україні. Члени Польсько-українського форуму Богуміла Бердиховська і Генрик Вуєц вважали, що у Львові існували нечисленні середовища, котрі “докладатимуть усіх зусиль, щоби не допустити до закінчення “цвинтарної епопеї”. Бо допоки триватиме епопея, доти ті середовища могли видавати себе за “незламних оборонців національної гордості і інтересів” [1]. Позитивним моментом подій навколо Личаківського цвинтаря, на думку польських журналістів і деяких істориків, була дискусія в українських (особливо в львівських) засобах масової інформації на тему цвинтаря та польсько-українських відносин: “Львівські ліберальні інтелектуали нарешті звернули увагу на ті проблеми, яких вони раніше не помічали або не надавали серйозного значення” [1]. Спільна дискусія обох інтелектуальних середовищ мала фундаментальне значення, бо без серйозної внутрішньоукраїнської розмови про нещодавнє польсько-українське минуле та справу майбутніх відносин, відкриття “Цвинтаря Орлят” в атмосфері взаємоповаги виглядало неможливим.

У польській пресі також з’явилось чимало самокритичних оцінок, як, наприклад, співробітника Ягеллонського університету, спеціаліста з польсько-українських відносин 1920-х рр. Яна Яцека Брусського. На його думку, помилка польської сторони полягала в неналежному проведенні інформаційної кампанії у “підозрілому щодо польських намірів Львові” [2]. Поляки постійно забували, що те, що одна сторона вважала “кресовим посланням” (важливим завданням для добра інших), друга сприймала як “польський імперіалізм”. Натомість польських захисників Східної Галичини називали “окупантами”, які поховали українські мрії про незалежність. Найкращий вихід із ситуації, запропонований істориком, полягав у тому, щоби допомогти українцям фінансово і технічно в побудові Меморіалу українським воякам, які загинули у 1918–1919 рр., бо, можливо, “польські та українські ветерани, які гідно спочивають поряд, мають шанс поєднати живих” [2].

Певний резонанс викликала також публікація польського історика Рафала Жебровського, який у газеті “Річпосполита” спробував накреслити незвичний сценарій розвитку подій у випадку перемоги українського війська у листопадових боях 1918 р. Згідно такого варіанту не було сумніву, що Західну Україну невдовзі б підкорив Радянський Союз, а це б принесло західним українцям переслідування еліт, великий голод, масові депортації – іншими словами знищення [12]. Не маючи наміру заперечувати вчинену українцям кривду в період міжвоєнної Польщі, Р. Жебровський переконував, що саме польське панування на Західній Україні порятувало українське населення та його еліти від значно гіршої долі. І коли прийшов час відбудувати незалежну державу, то “власне землі, що належали у 1918–1939 рр. до Польщі, стали для України тим, чим для Італії був П’ємонт у ХІХ ст.” [12]. Автор вважав, що українці повинні принаймні шанувати польських оборонців Львова.

Водночас польські праворадикальні та комбатантські середовища почали пропагувати ідею про марність зусиль Варшави щодо налагодження відносин з Україною та її інтеграцію в Європу. Власне для частини противників польсько-українського поєднання рішення Львівської міської ради про неможливість повного відновлення Цвинтаря орлят стало справжнім подарунком долі. Деякі організації і групи саме через рішення депутатів змогли “раціоналізувати свої антиукраїнські фобії і заклики “дати собі спокій” з Україною і українцями, бо насправді відомо “чого від них можна сподіватися” [1]. В ході дискусій в пресі та Інтернеті лунали голоси з закликом до зміни цілої польської східної політики, демонтажу пам’ятників на могилах вояків УПА в Польщі. Згідно з ними, Польща протягом останніх років нібито даремно поглиблювала співпрацю з Україною, занедбуючи при цьому відносини з Росією. Таким чином, Польща втратила шанси, які несли інтенсивні відносини з

Росією. Найбільш виразним речником такого погляду стала ліва (narodowo-lewicowa) газета “Трибуна” (“Trybuna”). Заступник головного редактора цієї газети Марек Баранський був переконаним: не Україна, а Росія робила жести до примирення в сторону Польщі, давала докази власного прагнення до поєднання з Польщею. Тим часом Україна, “без сумніву, урочисто приймала польського президента на кордонах областей (...), але більше нічого не робила” [1].

Загалом непопулярну проукраїнську позицію у цих дискусіях несподівано зайняв відомий польський політик і громадський діяч, уродженець Львова Яцек Куронь. На його думку, Україна ніколи не позбавляла Польщі незалежності, а Польща Україну “напевне два рази і вдруге це сталося в 1918 р., коли внаслідок війни з Польщею перестала існувати Західно-Українська Народна Республіка” [7]. У зв’язку з цим Я. Куронь був переконаним: для львівських депутатів справа лежить не в тому “що там є невідповідні прикметники про незалежну Польщу, чи “героїчно полеглих”. Справжньою причиною опору Львівської міської ради та громади міста був факт, що поляки примушували українців погодитися “щоби цей пантеон тріумфу польської зброї стояв в місті, яке вони (українці – М. Л.) вважають серцем України, щоби пригадував їм про поразку 1918 р.” [7]. Я. Куронь звертав увагу, що в Польщі не існувало жодного пантеону тріумфу німецької чи російської зброї, бо Польща на таке б не погодилася. Українська сторона, на думку Я. Куроня, почувалася якось незручно в цій дискусії, бо Польща для України була “великим політичним шансом по дорозі до Європи” і українці маневрували так, щоби якнайменше вразити Польщу, і одночасно зберегти власну гідність. Стаття Куроня викликала хвилю незадоволень, головню в середовищі Товариства шанувальників Львова і південно-східних кресів. Відповідь на публікацію Анджея Павловського з’явилася в часописі краківського відділення Товариства “Stacovia Leopoldis” [10], де звинувачено Я. Куроня в тенденційному висвітленні польсько-українських відносин, особливо ж у тому, що останній вважав Львів українським містом [10]. Власне маніпулюючи старими історичними міфами і стереотипами (“Львів і Східна Малополяща – одвічно польські землі”, “Українські націоналісти – вбивці польських професорів в 1941 р.” та ін.) автор намагався довести Я. Куроневі помилковість його позиції.

Ще одним наслідком напруги в процесі польсько-українських переговорів стала поява серед поляків вигаданих історій та стереотипів про небезпеку перебування у Львові. Так представники “громадськості Львова” застерігали молодь з Кракова не відвідувати Личаківський цвинтар “хіба що великими групами, бо в іншому випадку ніхто не зможе гарантувати їхньої безпеки” [1].

У цей час, окрім львівських науковців (Я. Грицак, Т. Возняк, М. Мартинович, М. Литвин та ін.), активну участь у польсько-українському примиренні взяли Глава УГКЦ Л. Гузар і кардинал Римо-католицької церкви М. Яворський (1 листопада 2002 і 2003 рр. на цвинтарі проведено їх спільний молебень). А вже 21 січня 2005 р. Президент України В. Ющенко у виступі в Раді Європи (Страсбург) подякував полякам за міжнародну підтримку і запевнив сусідів, що звернеться до міської Ради Львова змінити “існуюче становище” щодо відбудови польського меморіалу. 24 червня 2005 р. за участю Президентів В. Ющенка і А. Квасневського на Личаківському цвинтарі було відкрито відновлений Польський військовий меморіал. При цьому польська та українська сторони погодилися на окремі компромісні написи.

Висновки. Драматична історія обох народів повинна нас нині не роз’єднувати, а об’єднувати, додавати оптимізму. Взаємопізнання і взаємоаналіз творчого доробку двох історіографій дозволяють не лише глибше пізнати історію Центрально-Східної Європи, але й вийти на дорогу примирення наших двох народів і держав, як це нещодавно зробили поляки з німцями чи німці з французами. Насамкінець, хотілося би підкреслити, що історія ХХ сторіччя, негативні явища у польсько-українських відносинах здебільшого були результатом взаємної недооцінки. До і під час Другої світової війни поляки, як правило, не бачили потенційних можливостей України й українців, уважаючи, що інтересами України можна нехтувати. Мабуть, аналогічною була й помилка українського політикуму середини ХХ ст.,

який не усвідомлював значення Польщі як головного стратегічного союзника України. І лише після краху тоталітарних режимів конструктивні міждержавні, зокрема наукові і культурно-освітні взаємини, до організації яких долучився автор цієї публікації, підтвердили корисність цих відносин. Вказаний досвід є повчальним і для відновлення поховань вояків УПА і АК по обидва боки кордону.

Список використаних джерел

1. *Berdychowska B.* Nie opuszczajmy rąk / B. Berdychowska, H. Wujec // Rzeczpospolita. Plus-Minus. – 2002. – 6–7 lipca.
2. *Bruski J.* Orleńta dla orłów / J. Bruski // Wprost. – 2002. – 17 marca.
3. *Centralne Archiwum Wojskowe w Warszawie.* Dziennik Rozporządzeń Komisji Wojskowej. – 1918. – 28 października. Rozporządzenia Sztabu Generalnego. Rozkaz Nr. 3.
4. *Jędraszczk K.* Cmentarz czy Panteon? Konflikt wokół Cmentarza Orłąt Lwowskich / K. Jędraszczk. – Poznań, 2004. – 102 s.
5. *Klimecki M.* Polsko-ukraińska wojna o Lwów i Wschodnią Galicję 1918–1919 r. Aspekty polityczne i wojskowe / M. Klimecki. – Warszawa, 1957. – 268 s.
6. *Kurier Lwowski.* – 1918. – 3 Listopada.
7. *Kuroń J.* Rozumiem protest Ukraińców. Notowała Iza Chruślińska / J. Kuroń // Gazeta Wyborcza. – 2002. – 23 maja.
8. *Kwaśniewski A.* Wywiad dla “Gazety Wyborczej” (fragmenty). 5 lipca 2003 roku / A. Kwaśniewski // Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Aleksander Kwaśniewski. Przemówienia. Listy. Wywiady. Lipiec–grudzień 2003 r. Wybór. – Warszawa: Kancelaria Prezydenta RP, 2004. – S. 20.
9. *Nicieja S.* Lwowskie Orleńta. Czyn i legenda / S. Nicieja. – Warszawa, 2009. – S. 133–148.
10. *Pawłowski A.* W sprawie Cmentarza Orłąt i nie tylko [Електронний ресурс] / A. Pawłowski. – Режим доступу: <http://www.lwow.home.pl/kuron1.html>.
11. *Wolszański J.* Nieznana Korespondencja arcybiskapów metropolitów Lwowskich Jozefa Bilczewskiego z Andrzejem Szeptyckim w czasie wojny polsko-ukraińskiej 1918–1919 / J. Wolszański. – Lwów; Kraków, 1997. – S. 29.
12. *Żebrowski R.* Orleńta dla Ukrainy / R. Żebrowski // Rzeczpospolita. Plus-Minus. – 2002. – 25–26 maja.
13. *Західно-Українська Народна Республіка 1918–1923.* Уряди. Постаті / [упор. М. Литвин, І. Патер, І. Соляр]. – Львів, 2009. – С. 120–126; 142–156; 244–259.
14. *Історія Львова.* У трьох томах / [редкол. Я. Ісаєвич, М. Литвин, Ф. Стеблій]. – Львів, 2007. – Т. 3. – С. 25–26.
15. *Клок В.* Образ українців та української влади у громадській думці польської меншини Галичини періоду польсько-української війни 1918–1919 рр. / В. Клок // Вісник Львівської комерційної академії. Серія гуманітарні науки. – Львів, 2011. – Вип. 10. – С. 265.
16. *Литвин М.* Історія ЗУНР / М. Литвин, К. Наumenko. – Львів, 1995. – С. 341.
17. *Литвин М.* Українсько-польська війна 1918–1919 рр. / М. Литвин // Львів, 1998. – 488 с.
18. *Юрчук О.* Образ України та українця в політичній публіцистиці польських консерваторів (1911–1931 рр.) / О. Юрчук // Поляки, українці, білоруси, литовці у міжвоєнній Польщі (1921–1931). – Дрогобич, 2005. – С. 127–128.

Николай Литвин

УКРАИНСКО-ПОЛЬСКАЯ ВОЙНА 1918–1919 ГОДОВ КАК КОНФЛИКТ ИСТОРИЧЕСКОЙ ПАМЯТИ

В статье показан образ украинско-польской войны 1918–1919 гг. в общественном сознании украинцев и поляков.

Ключевые слова: украинско-польская война 1918–1919 гг., историческая память, общественное сознание, кладбища.

Mykola Lytvyn

UKRAINIAN AND POLISH WAR 1918–1919 AS A CONFLICT OF HISTORICAL MEMORY

In the article the character of the Ukrainian and Polish War (1918–1919) is reconstructed in public consciousness of Ukrainians and Poles.

Key words: Ukrainian and Polish War 1918–1919, historical memory, public consciousness, cemeteries.